

"Θρακίαν γαίαν αμπελόεσσαν και εύκαρπον και χθόνα πολύδωρον"

Πίνδαρος

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΛΙΑΝΑ ΤΣΩΝΟΥ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

Άβδηρα

Nωρίς το μεσημεράκι η μικρή πολιτεία των Αβδήρων μας υποδέχεται κάτω από τον ηλιόφωτο ουρανό. Τις απέραντες φυτείες βαμβακιού που λεύκαζαν τον οριζόντια διαδέχονται τα κάτασπρα γραφικά σπιτάκια, το άρωμα και η ατμόσφαιρα της Θρακικής υπαίθρου. Ένα γλυκό συναίσθημα μας διακατέχει, μια επιθυμία να γνωρίσουμε τον ιστορικό αυτό τόπο, την πατρίδα του Δημόκριτου, του Πρωταγόρα και τόσων άλλων σπουδαίων ανδρών της αρχαιότητας.

Το οδόμετρο δείχνει 238 χιλιόμετρα. Τόση απόσταση χωρίζει τη Θεσσαλονίκη από τα Άβδηρα. Ο σημερινός οικισμός γεννήθηκε από τα ερείπια της αιμαίας πολιτείας των αρχαίων και βυζαντινών χρόνων, η οποία γνώρισε τον πλούτο του εμπορίου και το μεγαλείο του πολιτισμού. Μια μακραίωνη λαμπρή διαδρομή κρύβει το παρελθόν των Αβδήρων. Μια διαδρομή που αξίζει να ανακαλύψουμε.

Φτάνοντας στην Ξάνθη συνεχίζουμε για 9 χιλιόμετρα στην εθνική οδό μέχρι το χωριό Βαφαίικα και ύστερα ακολουθούμε τον επαρχιακό δρόμο, δεξιά μας, προς την Γενισέα και τα Άβδηρα.

Η πρώτη μας στάση είναι στο Κέντρο Πληροφόρησης Επισκεπτών. Εδώ η **Άννα Βαμβακίδου** μας ενημερώνει για την ιστορία, τον πολιτισμό και τα αξιοθέατα του οικισμού. Περνάμε από την κεντρική πλατεία που σφύζει από κίνηση και κατευθυνόμαστε προς τον ξενώνα "Αγνάντι", στην δυτική άκρη των Αβδήρων.

Ο **Σωκράτης Ξανθόπουλος** αφήνει την περιποίηση του αύλειου χώρου του ξενώνα και σπεύδει να μας καλωσορίσει. Λίγο αργότερα βυθιζόμαστε στις αναπαυτικές πολυθρόνες κάτω από το κισσι, που είναι φτιαγμένο από πωρόλιθο και ξύλο.

Δεν πάει πολύς καιρός που ο όμορφος ξενώνας αποτελεί ιδανικό κατάλυμα για όσους επιθυμούν να περιηγηθούν στην περιοχή. Σε μια εποχή που ο τουρισμός στη Θράκη διανύει

Ο ξενώνας "Αγνάντι" με τον όμορφο υπαίθριο χώρο του αποτελεί ένα φιλόξενο κατάλυμα στα Άβδηρα.

ακόμα τα πρώτα του βήματα, η Πόπη και ο Σωκράτης Ξανθόπουλος αποφάσισαν να συμβάλουν στην τουριστική ανάπτυξη του τόπου τους. Με μεράκι και γούστο δημιούργησαν το καλοκαίρι του 2001 τον ξενώνα "Αγνάντι" θέτοντας έτσι προϋποθέσεις για την εξέλιξη των Αβδήρων σε τουριστικό προορισμό.

Απολαμβάνουμε την ησυχία στον ωραιότατο κήπο που συνθέτουν οι πολύχρωμες τριανταφυλλίες, μερικά δέντρα, μια τεχνητή λιμνούλα και το υπαίθριο μπάριμπεκιου.

Ύστερα, από το μπαλκόνι του ευρύχωρου δωματίου μας, αγναντεύουμε τις κεραμοσκεπές των σπιτιών, τις κατάσπαρτες εκτάσεις και στο βάθος το γαλάζιο της θάλασσας με τη Θάσο να αναδύεται μέσα από τα γαλήνια νερά της.

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΑΒΔΗΡΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ

Η κεντρική πλακόστρωτη πλατεία είναι η απαρχή της γνωριμίας μας με τα Άβδηρα. Αρκετά διώροφα παλιά, νεόκτιστα σπίτια αλλά

και μαγαζάκια αναπτύσσονται γύρω από αυτήν, στην είσοδό της όμως δεσπόζει μια υπερυψωμένη μικρότερη πλατεία. Ανεβαίνουμε τα σκαλοπάτια και φτάνουμε στην κορυφή από όπου η θέα απλώνεται σε όλη την περιοχή. Οι κάτοικοι του οικισμού φαίνεται ότι διάλεξαν το υψηλότερο σημείο της πλατείας για να τιμήσουν τον αρχαίο Αβδηρίτη φιλόσοφο **Δημόκριτο**. Η πανύψηλη προτομή του μόλις που διακρίνεται ανάμεσα στις φυλλωσιές των δέντρων.

Την προσοχή μου τραβάει ένα κομψό οίκημα με εντυπωσιακό αέτωμα, που παρά τη φθορά του χρόνου και την εγκατάλειψη, εξακολουθεί να αναδύει τον αέρα μιας άλλης εποχής. Οι ξύλινες πόρτες και τα παράθυρα δείχνουν ερημωμένα, ενώ οι ορθογώνιοι λίθοι περιβάλλονται από τα πυκνά φυλλώματα των αναρριχώμενων φυτών. Το "Σπίτι του Αμερικάνου", το οποίο έκτισε ένας ομογενής όταν επέστρεψε στον τόπο του, αποτελεί ένα από τα ελάχιστα αστικά σπίτια στα Άβδηρα. Σήμερα, ανήκει στο Δήμο Αβδήρων και σχεδιάζεται να

Το "Σπίτι του Αμερικάνου", ένα αξιόλογο αρχιτεκτονικό μνημείο, αποτελεί ένα από τα ελάχιστα αστικά σπίτια στα Άβδηρα.

**Η προτομή του Αβδηρίτη φιλόσοφου
Δημόκριτου δεσπόζει στην υπερυψωμένη
πλατεία των Αβδήρων.**

αποκατασταθεί ώστε να στεγάσει συνεδριακό χώρο καθώς και το φωτογραφικό αρχείο των Αβδήρων.

Ένα άλλο κομμάτι της ιστορίας του οικισμού έχει τη δική του θέση στην πλατεία. Το πετρόχτιστο οικοδόμημα του νερόμυλου που κάποτε αποτελούσε σημείο αναφοράς της καθημερινής ζωής των Αβδηριτών στέκεται ερειπωμένο. Ωστόσο, ο Δήμος κατάφερε να το αγοράσει και με τις κατάλληλες εργασίες αναστήλωσης θα το αξιοποιήσει ως ζωντανό μουσείο της πολιτιστικής κληρονομιάς και της παράδοσης του τόπου. Στα χρόνια που η καλλιέργεια σιταριού ήταν από τις κυριότερες ασχολίες των κατοίκων, οι Αβδηρίτες συνέρρεαν στο μύλο με τα κάρα φορτωμένα σιτάρι για να το αλέσουν. Στην αρχή το νερό, το οποίο διοχε-

τεύονταν στο μύλο από τα πηγάδια της πλατείας, ήταν η κινητήριος δύναμη της αλεστικής μηχανής, ώσπου αντικαταστάθηκε στη δεκαετία του '50 από το πετρέλαιο και στις αρχές του '60 από το ηλεκτρικό ρεύμα. Με την ανάδειξη του αλευρόμυλου σχεδιάζεται παράλληλα η κατασκευή ενός πέτρινου φούρνου, ώστε οι γυναίκες του οικισμού να παρασκευάζουν με τον παραδοσιακό τρόπο χειροποίητο ψωμί. Μια πέτρινη επιβλητική βρύση με σκαλιστά σχέδια κυριαρχεί στο κέντρο της πλατείας. Άγνωστο παραμένει το πότε ακριβώς κτίστηκε, γνωρίζουμε όμως ότι το 1936 έγιναν εργασίες ανάδειξής της από τον τότε πρόεδρο Αβδήρων, Αχιλλέα Τσακίρη. Καθώς ανηφορίζουμε το ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται σε ένα παντοπωλείο. Παρατηρώ τα κάθε λογής αγαθά τοποθετημένα με τάξη επάνω στα πανύψηλα ξύλινα ράφια που σχεδόν αγγίζουν το ταβάνι. Κοντά στην είσοδο, ξεχωρίζει μια μεταλλική ταμπέλα με την επιγραφή: "ΠΩΛΗΣΙΣ ΤΟΙΣ ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ".

-Το έχω κρατήσει όπως ήταν. Πέρασε από τον παππού στον πατέρα μου και έπειτα σε μένα, μου λέει ο Ταξιάρχης Πασχαλίδης.

-Και από πότε είναι; τον ρωτάω

-Το 1929 έκτισε ο παππούς μου το σπίτι και το μαγαζί. Από τότε χρονολογούνται και ορισμένα αντικείμενα που έχω ακόμα, μια παμπάλαια μικρή ζυγαριά, τρία-τέσσερα φανάρια και δεκάδες σκουρόχρωμα μπουκάλια μύρας.

-Και αυτά τα μπουκάλια φαίνονται παλιά.

-Είναι από την εποχή του πολέμου, τότε το μαγαζί χρησιμοποιούνταν ως λέσχη αστυνομικών. Μετά τον πόλεμο ο παππούς μου τα βρήκε και τα κράτησε.

Καθώς τα παρατηρώ διαβάω με ευκολία τις χαραγμένες λέξεις: "ΟΛΥΜΠΟΣ - ΝΑΟΥΣΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ"

-Μα αυτά πρέπει να είναι από το ονομαστό παλιό εστιατόριο της Θεσσαλονίκης, το "Ολυμπος-Νάουσα", λέω έκπληκτη στον Ταξιάρχη.

Δεν περίμενα βέβαια ότι τα Άβδηρα έκρυβαν ένα κομμάτι από την ιστορία της Θεσσαλονίκης. Αφήνουμε την πλατεία με προσορισμό το λόφο Βελόνης και το παρεκκλήσι του Αγίου Αθανασίου από όπου η θέα προς το χωριό και ολόκληρη τη γύρω περιοχή είναι εκπληκτική. Από την κεντρική είσοδο του Αρχαιολογικού Μουσείου των Αβδήρων ακολουθούμε τον ανηφορικό πλακόστρωτο δρόμο που μετατρέ-

Το γραφικό παντοπωλείο του Ταξιάρχη Πασχαλίδη, ανέπαφο από το χρόνο, διατηρεί την ατμόσφαιρα μιας άλλης εποχής.

Ο πέτρινος νερόμυλος μαρτυρά τον παραδοσιακό τρόπο ζωής των παλιών Αβδηριτών.

πεται σε άσφαλο καθώς βγαίνουμε από τον οικισμό και στη συνέχεια σε χωματόδρομο μέχρι την κορυφή του λόφου. Μόλις ένα χιλιόμετρο από τα Άβδηρα, σκαρφαλωμένο στην κορυφή του λόφου που απλώνεται πάνω από τον παρακείμενο οικισμό της Βελόνης, στέκεται το γραφικό εκκλησάκι του Αγίου Αθανασίου. Απολαμβάνουμε το μεγαλείο της φύσης, του ουρανού και της θάλασσας. Προς το βορρά οι επιβλητικοί ορεινοί όγκοι ορθώνονται αγέρωχοι επάνω από τις απέραντες πεδιάδες, ενώ στα νότια τα χρώματα της εύφορης γης σμίγουν με το βαθύ γαλάζιο του Θρακικού πελάγους από όπου ξεπροβάλλει ο ορεινός όγκος της Θάσου. Ανάμεσα στις κατάφυτες πλαγιές διακρίνονται οι στέγες των σπιτιών, ενώ τα Άβδηρα μας αποκαλύπτονται σε όλη τους την έκταση.

Στη βόρεια πλευρά των Αβδήρων εκτείνεται ο παραδοσιακός οικισμός. Εδώ έκτισαν τα σπίτια τους οι πρώτοι κάτοικοι στα χρόνια της

Τουρκοκρατίας. Αν και η ακριβής χρονολογία της πρώτης κατοίκησης παραμένει άγνωστη, η άποψη ότι τα σύγχρονα Άβδηρα ιδρύθηκαν από τους κατοίκους της βυζαντινής πόλης **Πολύστυλον** είναι η επικρατούσα. Αποτελούν, λοιπόν, τα σημερινά Άβδηρα ιστορική εξέλιξη του Πολύστυλου και επομένως της πόλης των Αβδήρων η οποία γνώρισε μεγάλη ακμή κατά την κλασική αρχαιότητα. Ο **Δημήτρης Δανδαλίδης**, δάσκαλος από τα Άβδηρα, που ασχολήθηκε με την νεότερη ιστορία και τη λαογραφία του χωριού, αναφέρει: "*Κατά μια άποψη, οι τελευταίοι κάτοικοι των αρχαίων Αβδήρων ή του Πολυστύλου, ύστερα από την τελευταία καταστροφή, μη μπορώντας να αντιμετωπίσουν τους πειρατές, μετακινήθηκαν προς τα ενδότερα και τελικά στη θέση του σημερινού χωριού Άβδηρα. Η άποψη αυτή ενισχύεται ίσως από το γεγονός ότι ανάμεσα στις θέσεις των Αρχαίων Αβδήρων και του σημερινού χωριού υπάρχει τοποθεσία που*

Τα πετρόχτιστα οικήματα με τις ιδιαίτερες καμινάδες κυριαρχούν στα δρομάκια των Αβδήρων.

Από το παρεκκλήσι του Αγίου Αθανασίου στην κορυφή του λόφου Βελόνης αποκαλύπτεται το πλούσιο ψηφιδωτό της Θρακικής γης και η πολιτεία των Αβδήρων.

Σκαρφαλωμένο σε ύψωμα, το παρεκκλήσι του Αγίου Παντελεήμονα ξεπροβάλλει ανάμεσα από δεκάδες πανύψηλα πεύκα.

ονομάζεται "Παλιόχωρα" στην οποία υπάρχουν ίχνη οικισμού και βρέθηκαν διάφορα αρχαία ευρήματα".

Όσον αφορά στη χρονολογία της πρώτης κατοίκησης ο Δημήτρης Δανδαλίδης σημειώνει, ότι στη βρύση που ήταν κοντά στην εκκλησία του χωριού, στην πλατεία "Δικιάν", υπήρχε πλάκα εντοιχισμένη με χρονολογία 1725.

Για την περίοδο από την υποταγή στους Τούρκους (γύρω στο 1370) έως τα τέλη του 18ου αιώνα δεν υπάρχουν στοιχεία για τα Αβδηρα. Ωστόσο είναι βέβαιο, ότι μέσα στο χωριό δεν κατοικούσαν Τούρκοι ούτε μόνιμα ούτε προσωρινά. Τα Αβδηρα παρουσίαζαν το σπάνιο φαινόμενο ενός χωριού με ντόπιο πληθυσμό, αμιγώς ελληνικό και χριστιανικό. Αξιόλογες πληροφορίες για την θέση του οικισμού, τις ασχολίες των κατοίκων και την εκπαίδευσή τους στην εποχή της Τουρκοκρατίας βρίσκουμε σε ένα ενδιαφέρον άρθρο στο τεύχος 20 του "Ανατολικού Αστέρως" της Κωνσταντινούπολης το 1886:

"Πολύστιλον, νυν Βουλούστρα, με 910 κατοίκους προς νότον της Ξάνθης, εξ ης απέχει 3

ώρας, από δε της θάλασσης 1. Το χωριόν τούτο είναι τα αρχαία Αβδηρα, αποτελείται δε νυν εξ ετέρων δύο χωριών, τα οποία, ως κείμενα πλησίον, θεωρούνται και είναι ως δυο συνοικίαι είναι δε αυτά: 1ον) το Τσακάλ Μαχαλέ και 2ον) το Ινελή.

Το Πολύστιλον είναι χωριόν καθαρωτάτον ελληνικόν και αμιγές, διασώζον την αρχαίαν Αβδηριτικὴν καταγωγὴν του. Οι κάτοικοι ασχολούνται εις την φυτείαν του καπνού ουδόλως δε αμοιροῦσι των ελαττωμάτων των προγόνων αυτών. Παρά την θάλασσαν ευρήνται ερείπια φρουρίου, ή τα άλλως λεγόμενα ερείπια των Αβδήρων.

Περιλαμβάνει μιαν δημοτικὴν σχολήν, διηρημένην εις δύο τάξεις, εν αις φοιτῶσιν 60 μαθηταί διδασκόμενοι υπό ενός διδασκάλου, αμειβομένου ετησίως διά 36 λιρών. Ωσαύτως, υπάρχει και 1 νηπιαγωγείον με 60 νήπια, διδασκόμενα υπό μιας νηπιαγωγού, αμειβομένης ετησίως διά 40 λιρών οθωμανικόν".

Η αρχή του 20ου αιώνα βρήκε τους κατοίκους του χωριού να ζουν όπως οι πατέρες και οι παππούδες τους. Με τον ίδιο τρόπο καλλιεργ-

γούσαν τα χωράφια τους παράγοντας τα ίδια προϊόντα: καπνό καλής ποιότητας, λίγα σιτηρά, όσπρια και σταφύλια. Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και ο Α΄ Παγκόσμιος άλλαξαν δραματικά τη ζωή των κατοίκων. Στις 6 Αυγούστου του 1913 οι κάτοικοι του χωριού αναγκάστηκαν να πάρουν το δρόμο της προσφυγιάς, εξαιτίας της βουλγαρικής κατοχής, και να εγκατασταθούν στην περιοχή της Καβάλας. Πολλοί Αβδηρίτες μεταφέρονται όμηροι στη Βουλγαρία, πεθαίνουν από την πείνα και τις κακουχίες. Με το τέλος της Βουλγαρικής κατοχής και την απελευθέρωση της Ξάνθης το 1919, όσοι πρόσφυγες επέζησαν επέστρεψαν στον τόπο τους.

Σήμερα, τα Άβδηρα αποτελούν έναν όμορφο οικισμό 1000 περίπου κατοίκων με κύρια ασχολία τη γεωργία. Ελάχιστοι είναι οι νέοι που αποφασίζουν να παραμείνουν στον τόπο τους γι' αυτό ο Δήμος καταβάλλει σημαντική προσπάθεια για την ανάπτυξη του τουρισμού και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Το καλοκαίρι ο πληθυσμός αυξάνει κατακόρυφα καθώς πολλοί Αβδηρίτες επιστρέφουν στη γενέτειρά τους για διακοπές.

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί ένας μεγάλος οικισμός στην παραλιακή ζώνη των Άβδηρων, όπου εκτείνονται και οι οργανωμένες παραλίες (Μυρωδάτου, Σκάλας Άβδηρων, Αϊ Γιάννη, Πόρτο Μόλο, Μάνδρας, Πόρτο Λάγος) με τη χαρακτηριστική ψιλή άμμο, τα ολοκάθαρα νερά - ορισμένες από αυτές έχουν βραβευτεί με τη "Γαλάζια Σημαία" - τις ταβέρνες, τα μπαράκια, και τις καφετέριες. Λίγα μέτρα πριν την αμμουδερή ακρογιαλιά και τους απάνεμους ορμίσκους της παραλίας του Αϊ-Γιάννη, επάνω σε έναν κατάφυτο λοφίσκο δεσπόζει το ολόλευκο εκκλησάκι του Αϊ-Γιάννη. Σε θέση περίοπτη αγναντεύει την απεραντοσύνη του Θρακικού Πελάγους.

Αποφασίζουμε μια σύντομη περιήγηση στο παρεκκλήσι του Αγίου Παντελεήμονα και στο λιμανάκι των Άβδηρων την ώρα που βασιλεύει ο ήλιος. Βγαίνοντας από τον οικισμό ακολουθούμε την πινακίδα για την Παραλία των Άβδηρων. Διασχίζουμε μια διαδρομή 5 χλμ και λίγα μέτρα πριν τη διασταύρωση για το λιμενίσκο, συναντάμε στα αριστερά μας το εκκλησάκι του **Αγίου Παντελεήμονα** χτισμένο σε ένα κατάφυτο λοφίσκο. Η τοποθεσία που

Την ώρα του δειλινού, τα ψαροκάικα στολίζουν τα γαλήνια νερά του λιμανιού.

Στο κέντρο του παραδοσιακού οικισμού δεσπόζει η όμορφη εκκλησία της Αγίας Παρασκευής. Στο εσωτερικό του ναού κυριαρχούν το ξύλινο τέμπλο και οι τοιχογραφίες αγίων του 18ου αιώνα. Δεξιά τοιχογραφία της Αγίας Παρασκευής.

κτίστηκε το εκκλησάκι δεν επιλέχτηκε τυχαία. Λίγο πριν το 1913 ένας κάτοικος του χωριού ονειρεύτηκε μια εκκλησία σε αυτήν την τοποθεσία. Όταν έσκαψαν οι κάτοικοι, βρήκαν μαρμάρινα μανουάλια, κοιμητήριο με οστά και θεμέλια ναού τα οποία γρήγορα σκέπασαν για να τα αποκρύψουν από τις Οθωμανικές Αρχές. Τελικά το 1930 κτίστηκε το παρεκκλήσι και αφιερώθηκε στη μνήμη του Αγίου Παντελεήμονα.

Κατευθυνόμαστε προς το λιμανάκι και τη σκάλα των Αβδήρων όπου κυριαρχεί απόλυτη ηρεμία. Η απέραντη θάλασσα μοιάζει να χωρίζεται στα δύο από τους κυματοθραύστες που εκτείνονται κατά μήκος της ακτής σχηματίζοντας ένα στενό πέραςμα. Τα αγκυροβολημένα ψαροκάικα και οι βάρκες με την ποικιλία των χρωμάτων τους ζωντανεύουν την υδάτινη επιφάνεια του κολπίσκου. Από τα αβαθή νερά του ξεπροβάλλουν οι γρανιτένιοι ογκόλιθοι ενός λιμενοβραχίονα, απομεινάρια του δυτικού λιμανιού της αρχαίας πόλης των Αβδήρων. Την ώρα της δύσης, ένα μισοφέγγαρο φωτίζει τον μαβή ουρανό. Τρεις-τέσσερις γλάροι πετούν ψηλά προς τα μενεξεδένια σύννεφα, ενώ ο ήλιος βυθίζεται στον πορφυρό ορίζοντα.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΟΙΚΙΣΜΟ

Το επόμενο πρωί περιδιαβαίνουμε με την Δήμαρχο Αβδήρων **Εύα Τσακίρη**, στα στενά σοκάκια του παραδοσιακού οικισμού, ανάμεσα σε ασβεστομένα σπίτια με λουλουδιασμένες αυλές και παλιά αγροτόσπιτα. Είναι ένα γοητευτικό ταξίδι στο παρελθόν, που μας οδηγεί στα σημεία που χάραξαν την ιστορία αυτού του τόπου. Κάποιες διώροφες κατοικίες διατηρούν την παλιά πέτρινη όψη τους, ενώ άλλες ασβεστώθηκαν σε μια προσπάθεια να δείχνουν καινούργιες και περιποιημένες.

Ελάχιστα είναι τα εντυπωσιακά αρχοντικά που συνυπάρχουν με τα μισογκρεμισμένα πέτρινα οικήματα. Σε ορισμένα σπίτια υπάρχει ακόμα ο παραδοσιακός πέτρινος φούρνος που παλιότερα δεν έλειπε από την αυλή ακόμη και των κατώτερων οικογενειών.

Οι πρώτοι κάτοικοι των Αβδήρων έκτισαν τα σπίτια τους γύρω από την εκκλησία της **Αγίας Παρασκευής**. Δυο τεράστια σκαλιστά ανθοδοχεία με λουλούδια, έργο ενός λαϊκού τεχνίτη, κοσμούν την αυλόπορτα της εκκλησίας. Με ευκολία διακρίνω την χρονολογία 1845 που αναγράφεται επάνω από την κεντρική είσοδο. Το εντυπωσιακό καμπαναριό κτίστηκε το 1874 (οι δύο λιθοκόπτοι όροφοι) και κατά την

περίοδο 1928 - 1931 έγινε η προσθήκη δύο ακόμα ορόφων. Καθώς ανοίγει η βαριά ξύλινη πόρτα, αντικρίζουμε το ευρύχωρο εσωτερικό του ναού όπου διασώζονται αξιόλογες τοιχογραφίες. Ο ζωγράφος **Ράλλης Κοψίδης** σε οδοιπορικό του στην περιοχή των Αβδηρών δημοσιευμένο στα "Θρακικά Χρονικά" το 1964 γράφει: "...Η εκκλησία δεν είναι πολύ παλιά, ίσως του 18ου αιώνα κι είναι βασιλική τρίκλιτη όπως όλες σχεδόν εκείνης της εποχής στη

Μακεδονία και την Θράκη. Έχει κάμποσες τοιχογραφίες μέσα, αδέξιες με ύφος "φραγκοχιώτικο" ιταλικό, χτυπητό παράδειγμα της κατάπτωσης που έφτασε η εκκλησιαστική ζωγραφική όταν θέλησε να πάρει ξένα πρότυπα περιφρονώντας τα εθνικά, δηλαδή τα βυζαντινά. Το τέμπλο καλό και το βημόθυρο αξιοθαύμαστο".

Απέναντι από την εκκλησία δεσπόζει το δώροφο πέτρινο

κτίσμα του παλαιού Διδακτηρίου, το οποίο λειτουργούσε έως το 1938 και τα τελευταία τέσσερα χρόνια στεγάζει το **Λαογραφικό Μουσείο Αβδηρών**.

Ένα πραγματικό κομψοτέχνημα κτισμένο το 1860, χρονολογία που αναγράφεται στην επάνω δεξιά άκρη ενός σκαλιστού πέτρινου εξώστη. Η πέτρα και το ξύλο κυριαρχούν στο εσωτερικό του, ενώ μια ξύλινη σκάλα συνδέει τους δύο ορόφους. Στο ισόγειο, δεκάδες αγροτικά και άλλα εργαλεία, στάμνες, οικιακά σκεύη και αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν για την παρασκευή ψωμιού και άλλων προϊόντων μάς ξεναγούν στον παλιό τρόπο ζωής των Αβδηριτών. Στον πρώτο όροφο, κυριαρχεί η υφαντική τέχνη με εργόχειρα και υφαντά της ανατολικής Θράκης, παραδοσιακές ενδυμασίες και στολίδια. Η νοερή, έστω, περιήγησή μας στην καθημερινή ζωή και τις συνήθειες των παλιών Αβδηριτών δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την αγάπη των κατοίκων του δήμου

Το εντυπωσιακό πέτρινο κτίριο του παλαιού διδακτηρίου στεγάζει σήμερα το Λαογραφικό Μουσείο Αβδηρών.

Αγροτικά εργαλεία, οικιακά σκεύη, παραδοσιακές ενδυμασίες και υφαντά της Θράκης κοσμούν τους χώρους του λαογραφικού μουσείου.

Αβδήρων για την ιστορία και την παράδοση, οι οποίοι διέσωσαν και δώρισαν όλα τα εκθέματα στο μουσείο.

Φτάνουμε στο υψηλότερο σημείο του χωριού, κοντά στο εικονοστάσι των Αγίων Πάντων, από όπου αγναντεύουμε όλο τον παραδοσιακό οικισμό με τα χαμηλά πέτρινα σπίτια, τις κεραμιδένιες σκεπές και τις περιτέχνες κτιστές καμινάδες που ξεφυσούσαν κάποτε τον καπνό.

-Από εδώ φαίνεται ότι ο παλιός οικισμός είναι χτισμένος αμφιθεατρικά, λέω στη Δήμαρχο.

-Ο παλιός οικισμός ήταν ένα πέταλο γύρω από την εκκλησία, σαν να την προστάτευε. Όντως, το χωριό είναι ημιορεινό και αμφιθεατρικό σε αυτό το σημείο. Οι παλιοί φαίνεται πως ήξεραν πού έπρεπε να χτίσουν τα σπίτια τους γιατί εδώ είχε δροσιά και επιπλέον βοηθούσε στο να αερίζεται ο καπνός, που ήταν η κύρια ασχολία των κατοίκων.

Παρατηρώ ορισμένα από τα πέτρινα σπίτια που στέκουν άφθαρτα παρά το πέρασμα του χρόνου. Η καλοδιατηρημένη όψη τους δεν μαρτυράει καθόλου τα 100 και πλέον χρόνια τους.

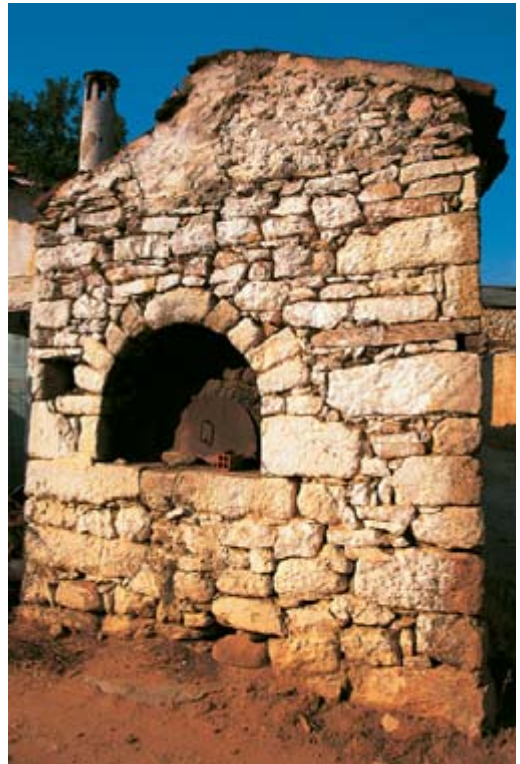
-Η περιοχή αυτή λέγεται "ο μαχαλάς των πετράδων" γιατί πιο πάνω είχε μικρούς λόφους από όπου έβγαζαν την πέτρα με φουρνέλα. Η πέτρα αυτή είναι ανοιχτόχρωμη, γερή σαν μάγμαρο, δεν μοιάζει με τον πορόλιθο από τον οποίο είναι φτιαγμένα ορισμένα σπίτια του χωριού, μας εξηγεί η Δήμαρχος.

Με τρόπο παραστατικό ο ζωγράφος Ράλλης Κοψίδης περιγράφει τον παραδοσιακό οικισμό των Αβδήρων το 1964: "Μέσα στο χωριό βρίσκονται ακόμα αρκετά παλιά σπίτια με ρυθμό Μακεδονικό που μόλις στέκονται όρθια απ' την πολυκαιρία. Τα πορτοπαράθυρά τους και τα χαγιάτια είναι άβαφα και έχουνε από καιρό σαπίσει. Βλέπεις εδώ και εκεί ωραίους καπνοδόχους με σχέδια παράξενα άλλοι μοναχοί τους άλλοι δυο μαζί μ' ένα γεφυράκι να τους ενώνει κι άλλοι βαλμένοι στη σειρά, να ξεφυσάνε από μέσα τους τον καπνό σαν κάτι γέροντες θεριακλήδες". Πολλά σπίτια διατηρούν ακόμα τη βαριά ξύλινη πόρτα σχεδιασμένη έτσι ώστε να χωράνε τα κάρρα.

-Η μεγάλη πόρτα υπήρχε σε κάθε σπίτι και λεγόταν "πορτάκα". Επίσης, δεν υπάρχει κανένα σπίτι που να μην έχει το "παραθυρούδι", δηλαδή το μικρό παραθυράκι στη βορινή πλευρά του σπιτιού το οποίο υπήρχε για να δη-

μιουργείται ρεύμα και να αερίζεται ο καπνός, μας λέει η Δήμαρχος.

Ανηφορίζοντας τα στενά δρομάκια ξεπροβάλλει μπροστά μας ένας παλιός πετρόχτιστος φούρνος. Διατηρείται σχεδόν άφθαρτος, το ύψος του αγγίζει τα 2,5 περίπου μέτρα, ενώ μόνο μερικά κεραμίδια λείπουν από τη σκεπή του. Χάρη στην ευαισθησία της Δημάρχου για την ιστορία και την παράδοση, γίνεται μια προσπάθεια να διατηρηθούν οι εναπομείναντες φούρνοι που αριθμούν γύρω στους είκοσι. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια, κατά τη διάρ-

Ένας από τους ελάχιστους εναπομείναντες φούρνους που αψηφώντας το πέρασμα του χρόνου και τη φθορά υπενθυμίζουν στους νεότερους ένα αναπόσπαστο κομμάτι της παράδοσης.

Οι περίτεχνες καμινάδες στο "Αρχοντικό Παμουκτσόγλου". Χαρακτηριστικό κομμάτι της αρχιτεκτονικής των Αβδήρων, οι κτιστές καμινάδες εξυπηρετούσαν την επεξεργασία του καπνού.

κεια των πολιτιστικών εκδηλώσεων "Δημοκρατία" που πραγματοποιούνται το τελευταίο δεκαήμερο του Ιουλίου, οι γυναίκες του οικισμού αναβιώνουν το παλιό έθιμο ψήνοντας χειροποίητο ψωμί στους πέτρινους φούρνους. Δύο είναι τα αναστηλωμένα αρχοντικά που ξεχωρίζουν στον παραδοσιακό οικισμό και ανήκαν στην οικογένεια Παμουκτσόγλου. Το ένα, γνωστό ως "**Αρχοντικό Παμουκτσόγλου**", ανήκει από το 1979 στην ΙΘ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κομοτηνής, ενώ το άλλο κατοικείται μέχρι σήμερα από τους τελευταίους απογόνους της οικογένειας. Από μακριά ξεχωρίζουν οι κτιστές καμινάδες δουλεμένες με μαστοριά και μεράκι, καθώς και τα σαχνισιά, οι προεξέχοντες όροφοι με τα μεγάλα ορθογώνια ξύλινα παράθυρα που επέτρεπαν τη θέα σε ολόκληρο το χωριό. Οι ευρύχωρες αυλές τις οποίες περιβάλλουν πέτρινοι αυλόγυροι, τα παράθυρα, οι φεγγίτες και τα σαχνισιά που στηρίζονται

και να τα γεμίσουν με νερό. Φτάνουμε στην κεντρική πλατεία των Αβδήρων, απολαμβάνουμε τον καθαρό αέρα και τις ήσυχες στιγμές κάτω από τη σκιά που μας προσφέρουν τα φυλλώματα μιας μεγάλης ελιάς.

-Αυτή η ελιά έχει ιστορία, μου λέει η Δήμαρχος καθώς με βλέπει να παρατηρώ τα κλαδιά της που σκιάζουν μεγάλη έκταση του πλακόστρωτου. Γύρω στο 1922-1923 που ήρθαν πρόσφυγες στα διπλανά χωριά, κάποιοι πρόσφυγες από το χωριό Μάνδρα κατέβηκαν στην περιοχή του Αι-Γιάννη, τους άρεσε και σκέφτηκαν να ζητήσουν από το κράτος να κατοικήσουν εκεί, στις παραθαλάσσιες περιοχές. Όμως οι συγχωριανοί τους δεν δέχτηκαν να πάνε. Τότε ένας από αυτούς τους είπε: "Θα περάσουν τα χρόνια και θα το μετανιώσετε. Εγώ θα κάνω ένα τσαντίρι να μένω εκεί, αλλά θα κάνω και το εξής: θα φυτέψω μια ελιά στα Αβδηρα για να θυμάστε το λάθος που κάνατε μετά από χρόνια". Αυτή εδώ είναι η ελιά, η "Ελιά της Μνήμης" όπως λέγεται.

Το "Αρχοντικό Παμουκτσόγλου", ένα από τα ελάχιστα αρχοντικά των Αβδήρων, αποτελεί μνημείο ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας.

στους πέτρινους τοίχους του ισογείου καθώς και σε συμπληρωματικά μεγάλα ξύλινα υποστυλώματα, συνθέτουν τα χαρακτηριστικά του πιο αξιόλογων αρχιτεκτονικών μνημείων της νεότερης ιστορίας (19ος αιώνας) των Αβδήρων.

Απέναντι από την ανατολική πλευρά του αρχοντικού Παμουκτσόγλου, η Δήμαρχος μας δείχνει ένα μακρόστενο σοκάκι.

-Αυτή η περιοχή ονομάζεται "πηγαδάκι". Εδώ ήταν το κεντρικό πηγάδι από όπου έπαιρνε νερό όλο το χωριό. Με αυτό επικοινωνούσαν όλα τα πηγάδια του χωριού και έτσι ακόμα και όταν κάποια στέρευαν, στα υπόλοιπα υπήρχε νερό. Στο πηγάδι αυτό κατέβαινες με σκάλες και ό,τι νερό περίσσευε το χρησιμοποιούσαν οι γυναίκες για να πλύνουν τα χοντρά ρούχα, τις κουβέρτες και τις κουρελούδες επάνω σε επίπεδες πλάκες.

-Ένα πραγματικό πλυντήριο δηλαδή.

-Ακριβώς. Υπήρχαν γυναίκες που έκαναν το πρώτο χέρι, την πρόπλυση, το δεύτερο χέρι, κυρίως πλύση, και το τρίτο χέρι, δηλαδή το ξέβγαλμα. Όταν ερχόταν κάποιος εδώ έβλεπε ένα πανηγύρι. Οι γυναίκες περιμέναν στην ουρά για να πάρουν τις ποτιστήρες ή τον γκαζοτενεκέ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Την ώρα του δειλινού, όταν τα ερείπια του λιμανιού φεγγίζουν κάτω από το λιγροστό φως του ήλιου, μας αποκαλύπτεται για πρώτη φορά το λαμπρό ιστορικό παρελθόν των Αβδήρων. Επάνω στον παραθαλάσσιο γήλοφο του ακρωτηρίου **Μπουλούστρα**, αντικρίζουμε την κεντρική πύλη της βυζαντινής πόλης Πολύστυλον. Σε αυτήν την τοποθεσία, όπου ήταν ιδρυμένη η ακρόπολη των κλασικών χρόνων, περιορίστηκε μετά την καταστροφή της στο πρώτο μισό του 4ου μ.Χ. αιώνα η πόλη των Αβδήρων. Η προνομιούχος θέση ευνόησε την πόλη η οποία μετονομάστηκε σε Πολύστυλον και αποτέλεσε κατά τους υστεροβυζαντινούς χρόνους μια αρκετά σημαντική οχυρωμένη ναυτική πόλη.

Ποια ήταν όμως τα αρχαία Αβδηρα; πότε ιδρύθηκαν και πώς κατάφεραν να εξελιχθούν σε μια από τις ακμαιότερες πόλεις του βορείου Αιγαίου; Η μυθολογία επέλεξε τον **Ηρακλή** ως ιδρυτή της πόλης. Εδώ βρέθηκε ο Ηρακλής με τον φίλο του Αβδηρο τον οποίο κατασπάρξαν τα περσίφημα σαρκοβόρα άλογα του βασι-

Τα ερείπια της βυζαντινής πολιτείας Πολύστυλον η οποία ήταν κτισμένη σε περίοπτη θέση στο ακρωτήριο Μπουθούστρα.

Πλακόστρωτη αυλή κατοικίας των ρωμαϊκών χρόνων στον αρχαιολογικό χώρο των Αβδήρων.

λιά των Βιστώνων Θρακών, Διομήδη. Προς τιμή του φίλου του έκτισε ο Ηρακλής τα Άβδηρα. Όμως ο μύθος ομίγει με την ιστορία, η οποία επέλεξε τον **Τιμήσιο** από τις Κλαζομενές της Μικράς Ασίας ως ιδρυτή της πόλης που το 656/652 π.Χ. την οχύρωσε με ισχυρά τείχη. Η πρώτη αυτή ελληνική εγκατάσταση στο ευλίμενο ακρωτήριο υπήρξε εξαιρετικά βραχύβια, εξαιτίας της ελονοσίας και των άσχημων καιρικών συνθηκών. Η οριστική ίδρυση της αποικίας, με σκληρούς αγώνες εναντίον των Θρακών, αποδίδεται σε κατοίκους της Ιωνικής πόλης **Τέω** το 545 π.Χ., οι οποίοι αρνήθηκαν να υπομείνουν τον περσικό ζυγό και εγκαταστάθηκαν στα Άβδηρα. Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι όταν ο Άρπαγος κυριεύσε το τείχος της πόλης Τέω με ανάχωμα, οι Τήιοι, αφού επιβιάστηκαν όλοι στα πλοία, έφτασαν πλέοντας στη Θράκη και έχτισαν την πόλη Άβδηρα. Η νέα πόλις-κράτος αναπτύχθηκε ραγδαία, εκμεταλλεζόμενη κυρίως την ευφορότατη γη της, αλλά και τη δυναμική ανάπτυξη του εμπορίου με γειτονικές και απώτερες, ελληνικές και μη περιοχές, μέσω των δύο λιμανιών της στην ανατολική και την δυτική ακτή της χερσονήσου.

Καθοριστική για την πορεία της πόλης υπήρξε η παρουσία των Περσών, που άρχισε να γίνεται αισθητή στην περιοχή ήδη από το 512 π.Χ., ενώ αργότερα το λιμάνι των Αβδήρων χρησίμευσε ως ορμητήριο των Περσών. Ο πλούτος της χώρας έγινε παροιμιώδης όταν η πόλη αντεπεξήλθε στην τεράστια δαπάνη της φιλοξενίας της στρατιάς του Ξέρξη και επιβεβαιώθηκε από τον υψηλό φόρο - μέχρι 15 τάλαντα - που η πόλη συνεισέφερε στο ταμείο της Α' Αθηναϊκής συμμαχίας ως μέλος της. Τα Άβδηρα γνώρισαν μια μακρά ειρηνική περίοδο ακμής, ώπου ο Πελοποννησιακός πόλεμος έφερε μια σειρά στάσεων, συγκρούσεων και συμμαχιών που αποδυνάμωσαν την πόλη. Την εποχή εκείνη ο Φίλιππος Β' κυριεύσε τα Άβδηρα, μαζί με άλλες πόλεις των θρακικών παραλίων. Μετά το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η πόλη γνώρισε την κυριαρχία των Μακεδόνων, των Σελευκιδών και των Πτολεμαίων. Κατά την Ρωμαϊκή κυριαρχία, τα Άβδηρα διατήρησαν το καθεστώς της "ελεύθερης πόλης", η εποχή της ακμής τους όμως είχε ήδη περάσει. Σταδιακά μετατράπηκαν σε μια μικρή και ασήμαντη πολίχνη, καθώς οι πλημ-

μύρες του Νέστου και τα έλη που δημιουργήθηκαν, προξένησαν στην πόλη ανυπέροβλητα προβλήματα.

Ο αρχαιολογικός χώρος στο ακρωτήριο Μπουλούστρα ταυτίστηκε με την αρχαία ελληνική αποικία Άβδηρα από τον Αυστριακό αρχαιολόγο **Regel** το 1887. Καταλαμβάνει την περιοχή ανάμεσα στον παραθεριστικό οικισμό της παραλίας, τον ασφαλισμένο δρόμο που οδηγεί από το χωριό στο λιμάνι, το σύγχρονο λιμάνι και το εκκλησάκι του Αϊ-Γιάννη. Η ανασκαφική έρευνα στην περιοχή ξεκίνησε το 1950 από τον αρχαιολόγο **Δημήτρη Λαζαρίδη** ο οποίος έφερε στο φως ένα σημαντικό κομμάτι της μακραίωνης ιστορίας της πόλης. Οι ανασκαφές συνεχίστηκαν από τις Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κομοτηνής και Καβάλας καθώς και από την Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Καβάλας στο Πολύστυλον. Η πεδινή-ημιορεινή έκταση όπου αναπτύχθηκε το πολεοδομικό συγκρότημα της αρχαίας πόλης περιλαμβάνει δύο οχυρωματικούς περιβόλους: το βόρειο και το νότιο. Ανάμεσά τους, στην πλαγιά ενός λόφου, βρίσκεται το Θέατρο, ενώ στη βόρεια πλευρά της πόλης εκτείνεται το αρχαϊκό, κλασικό και ελληνιστικό νεκροταφείο. Στα νοτιοδυτικά του ακρωτηρίου υψώνεται ο λόφος της αρχαίας Ακρόπολης και ακριβώς από κάτω το δυτικό λιμάνι, ένα από τα πιο εμπορικά λιμάνια της αρχαίας εποχής.

Οι πρώτοι κάτοικοι των Αβδήρων εγκαθίστανται στην περιοχή του βόρειου περιβόλου όπου και κατοικούν από τα μέσα του 7ου έως τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.. Αναγκάζονται όμως να μεταφέρουν το λιμάνι τους ολόένα και νοτιότερα καθώς διάφορες γεωφυσικές μεταβολές επιχωμάτωναν σιγά-σιγά τον κόλπο και τον μετέτρεψαν τελικά σε χερσαία περιοχή. Στα μέσα του 4ου αι. π.Χ. η πόλη μεταφέρεται στην περιοχή του νότιου περιβόλου, τειχίζεται και αποκτά δύο νέα λιμάνια. Στην περιοχή του βόρειου περιβόλου έχουν αποκαλυφθεί: τμήμα των τειχών της πόλης των Κλαζομενίων, δυο μονόχωρα κτίσματα του 7ου αι. π.Χ., τμήμα του περιβόλου των τειχών της πόλης των Τηίων, νεώσοικος, υπαίθριο ιερό γυναικείας θεότητας και ελληνιστικό νεκροταφείο.

Διασχίζουμε ένα τμήμα του τείχους της αρχαίας πόλης, χτισμένο με μεγάλους λαξευτούς γωνιόλιθους από πωρόλιθο, και φτάνουμε στην

Λίθινες σαρκοφάγοι από πωρόλιθο οι οποίες χρονολογούνται από τα τέλη του 6ου αι. π.Χ. έως τον 4ο αι. π.Χ.

πύλη από όπου ένας δρόμος μας οδηγεί στο εσωτερικό της πόλης. Αριστερά και δεξιά μας διακρίνουμε κατοικίες των αρχαίων, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων. Βρισκόμαστε στο νότιο περίβολο, περιοχή που κατοικήθηκε συνεχώς για πολλούς αιώνες. Το τμήμα αυτό του αρχαιολογικού χώρου, ορατό από τον κεντρικό δρόμο, έχει ανασκαφεί σε μεγαλύτερη έκταση από τα υπόλοιπα και είναι ο κυρίως επισκέψιμος χώρος. Με πολύτιμη ξεναγό την αρχαιολόγο **Ντίνα Καλλιντζή**, επιχειρούμε μια προσεκτική περιήγηση. Ισχυρά τείχη μήκους 5.340 μέτρων περιέβαλλαν την πόλη η οποία ήταν κτισμένη κατά το “ιπποδάμειο πολεοδομικό σύστημα”, δηλαδή με οριζόντιους και κάθετους δρόμους που διασταυρώνονται μεταξύ τους σχηματίζοντας οικοδομικά τετράγωνα. Το πιο συνηθισμένο πέτρωμα που χρησιμοποιήθηκε για την ανοικοδόμηση της πόλης ήταν ο πωρόλιθος από τα λατομεία κοντά στο χωριό Μάνδρα. Σε αρκετές κατοικίες διακρίνουμε τις πλακοστρωμένες αυλές με το πηγάδι στο κέντρο τους, τα δωμάτια και τους τοίχους, ενώ ένα μεγάλο οικοδόμημα κτι-

σμένο τον 4ο αι. π.Χ. αποτελεί τυπικό παράδειγμα αβδηρτίτικου σπιτιού.

Συνεχίζοντας την περιήγησή μας στο παρελθόν ανακαλύπτουμε στοιχεία για την επαγγελματική δραστηριότητα των κατοίκων. Εκτός από τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία, το εμπόριο και οι βιοτεχνικές δραστηριότητες αποτελούσαν κύριες ασχολίες των Αβδηρτιτών. Αυτό αποδεικνύουν τα άφθονα εργαστήρια αγγειοπλαστικής, κοροπλαστικής και παραγωγής πορφύρας καθώς και καταστήματα που υπήρχαν στην πόλη.

Τα πλούσια ευρήματα των ανασκαφών μαρτυρούν την οικονομική ακμή η οποία συνοδεύτηκε από μεγάλη πολιτιστική άνθηση. Η ξενάγηση στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδηρών**, το οποίο εγκαινιάστηκε το 2000, ήταν μια εμπειρία μοναδική που μας αποκάλυψε με τον πιο παραστατικό τρόπο έναν σπουδαίο πολιτισμό. Ο πληθυσμός της πόλης χωριζόταν σε ελεύθερους, απελεύθερους και δούλους και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ερευνητών κυμαινόταν από 30 - 100.000. Αδιάφυστο μάρτυρα της έντονης εμπορικής δραστηριότητας

αποτελεί η ανθηρή νομισματοκοπία της πόλης. Χαρακτηριστικό είναι το βασιλικό νομισματοκοπείο όπου κόπηκαν νομίσματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ενώ η εύρεση των μεγάλων ασημένιων οκτάδραχμων και τετράδραχμων των Αβδήρων, με έμβλημα το γρύπα, σε περιοχές τόσο απομακρυσμένες όπως η Αίγυπτος, η Συρία και η Μεσοποταμία, μαρτυρούν το εύρος και τη δυναμική του εμπορίου της.

Κατάλοιπα χάλκινων και οστέινων σκευών και εργαλείων που χρησιμοποιούσαν οι Αβδηρίτες για τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες αλλά και για πιο εξειδικευμένες ασχολίες, όπως η ιατρική, καθώς και πολυάριθμα πήλινα αγαλματίδια, αμφορείς, ανάγλυφα αγγεία, λίθινες και πήλινες σαρκοφάγοι φανερώουν σημαντικές πτυχές του τρόπου ζωής και των εθίμων ταφής. Σε μια αίθουσα του μουσείου, η αναπαράσταση των τάφων με τους αυθεντικούς σκελετούς και τα προσωπικά αντικείμενα του νεκρού (στεφάνια, κοσμήματα, αγγεία, ειδώλια) όπως ακριβώς βρέθηκαν κατά τη διάρκεια των ανασκαφών, κατάφερε να μας ταξιδέψει στη μακρινή εκείνη εποχή.

Σπουδαίοι ποιητές, σοφιστές και φιλόσοφοι γεννήθηκαν και έδρασαν στην ακμαία πόλη των Αβδήρων, η οποία είχε δεχτεί έντονες επιδράσεις από την πνευματική ζωή της Ιωνίας.

Πρώτος χρονολογικά αναφέρεται ο ποιητής **Ανακρέων**, που ήθελε μαζί με τους αποίκους από την Τέω. Κορυφαία προβάλλει η μορφή του μεγάλου υλιστή φιλοσόφου, θεμελιωτή της θεωρίας του ατόμου, **Δημόκριτου**, αλλά και ο **Πρωταγόρας**, ένας από τους μεγαλύτερους σοφιστές της αρχαιότητας, οι φιλόσοφοι **Λεύκιππος** και **Ανάξαρχος**, ο γραμματικός **Εκαταίος**, ο ποιητής **Νικαίνετος** και ο μαθηματικός **Βίων** γεννήθηκαν στα Άβδηρα. Παρόλο που κατά την αρχαιότητα η πόλη ήταν επίσης γνωστή για τη μωρία των κατοίκων της, το λεγόμενο **αβδηριτισμό**. Η άποψη αυτή σχετιζόταν προφανώς με τις συχνές ασθένειες των κατοίκων που τις προκαλούσαν τα πολλά έλη της περιοχής.

Πότε όμως τα Άβδηρα μετονομάστηκαν σε Πολύστυλον; Μετά την καταστροφή της στο πρώτο μισό του 4ου αι. μ.Χ., η πόλη δεν μνημονεύεται στις γραπτές πηγές για πέντε αιώνες και συγκεκριμένα μέχρι το 879, οπότε και εμφανίζεται ως έδρα επισκοπής με το όνομα Πολύστυλον και με επίσκοπο τον Δημήτριο.

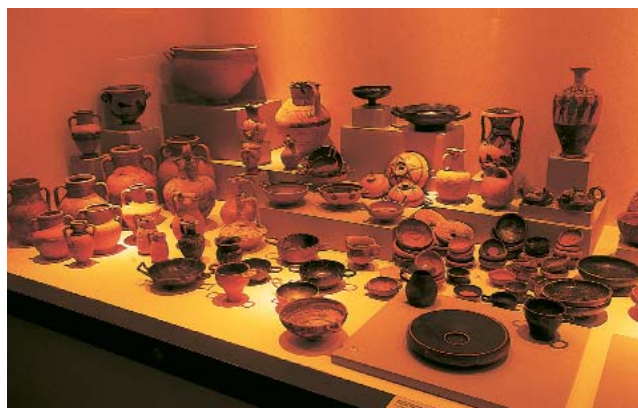
Το καινούργιο όνομα - Πολύστυλον - προέρχεται από τους πολλούς στύλους (κίονες) που υπήρχαν στον χώρο της αρχαίας πόλης.

Απέναντι από τον επισκέψιμο αρχαιολογικό χώρο, εκτείνεται ο παραθαλάσσιος γήλοφος

Αγγεία καθημερινής χρήσης από τον 7ο π.Χ. αι. έως τον 12ο μ.Χ. αι. καθώς και μια σειρά σημαντικών ευρημάτων αποκαλύπτουν τον ιδιωτικό και δημόσιο βίο των Αβδηριτών.

Αναπαράσταση ταφής άνδρα 35-45 ετών σε πιθάρι κατά τον 4ο αι. π.Χ. (αριστερά).

Ανηφορίζοντας το λόφο Μπουλούστρα αντικρίζουμε τα ερείπια του τείχους της βυζαντινής πόλης Πολύστυλων.

και τα ερείπια του Πολύστυλου. Ανηφορίζοντας τον κατάφυτο λοφίσκο, ανάμεσα σε πεύκα, θάμνους και αγριόχορτα, στρίβουμε αριστερά και ακολουθούμε το μονοπάτι κατά μήκος του τείχους που μας οδηγεί στη νότια πλευρά του ακρωτηρίου. Μπροστά στα μάτια μας απλώνεται η βυζαντινή πόλη. Μεγάλο τμήμα της οχύρωσης, η οποία είναι θεμελιωμένη επάνω στα τείχη της αρχαίας ακρόπολης, έχει αποκαλυφθεί, ενώ στη βόρεια πλευρά βρίσκεται η κεντρική πύλη.

Σε κάθε βήμα ανακαλύπτουμε κομμάτια της ιστορίας της πόλης. Στο υψηλότερο σημείο του οικισμού, στο ΝΑ τμήμα του, δεσπόζει ο Επισκοπικός Ναός, μια μεγάλη τρίκλιτη βασιλική που χρονολογείται στον 9ο - 10ο αιώνα με μεταγενέστερες επισκευές στον 11ο - 12ο αιώνα και θεμελιώθηκε πάνω στα ερείπια προγενέστερης τρίκλιτης βασιλικής. Προσαρτημένο στη ΒΑ γωνία του επισκοπικού ναού, ξεχωρίζει το οκταγωνικό βαπτιστήριο, το οποίο ανήκει στην προγενέστερη βασιλική. Δίπλα στην κεντρική πύλη του Πολύστυλου, αποκαλύφθηκε μονόχωρος ναός του 12ου αι.,

και γύρω από αυτόν κλειστό νεκροταφείο της ίδιας εποχής. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως έναν λουτρόνα, που αποτελεί ένα από τα παλιότερα κτίρια του Πολύστυλου καθώς χρονολογείται στον 4ο - 5ο αι., ενώ έξω από τα τείχη αποκαλύφθηκε μια τρίκλιτη κοιμητηριακή βασιλική και εκτενές νεκροταφείο.

Οι ανασκαφικές έρευνες που διενεργήθηκαν στο Πολύστυλον τα τελευταία χρόνια (1982 - 1996) περιορίστηκαν στην αποκάλυψη μεμονωμένων μνημείων. Τα κινητά ευρήματα τα οποία εκτίθενται στο Αρχαιολογικό μουσείο Αβδήρων, σκιαγραφούν την καθημερινή ζωή της πόλης στα βυζαντινά χρόνια.

Προτού ο ήλιος χαθεί στον ορίζοντα και η βυζαντινή πολιτεία βυθιστεί στο σκοτάδι, απολαμβάνουμε για ακόμα μια φορά την απεριόριστη θέα στο Θρακικό Πέλαγος. Το βλέμμα μας ταξιδεύει στην απεραντοσύνη της θάλασσας και ύστερα γυρίζει πάλι στα βυζαντινά ερείπια, σημάδια μνήμης της ιστορικής πορείας των Αβδήρων, που προσμένουν χορτασιασμένα την ανάδειξή τους.

Ευχαριστούμε θερμά:

- Τον **Δήμο Αβδήρων** και ιδιαίτερα την Δήμαρχο **Εύα Τσακίση** για την περιήγηση στον παραδοσιακό οικισμό των Αβδήρων και τις πολύτιμες πληροφορίες της, καθώς και τον αντιδήμαρχο **Θωμά Τσιρχόγλου** για την στήριξη του άρθρου.

- Τον **Σωκράτη** και την **Πόπη Ξανθοπούλου** για την φιλοξενία τους στον ξενώνα "Αγνάντι".

- Την αρχαιολόγο της ΙΘ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κομοτηνής **Ντίνα Καλλιντζή** για την περιήγηση στον αρχαιολογικό χώρο των Αβδήρων.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Κωδικός Κλήσης: 2541-0

Δήμος Αβδήρων: 51207, 51259, fax 52095

web site: www.avdera.gr

Κέντρο Πληροφόρησης Επισκεπτών: 51887

Αρχαιολογικό Μουσείο: 51783, 51003

Λαογραφικό Μουσείο: 51207

ΔΙΑΜΟΝΗ

Ξενώνας "Αγνάντι": 25965, 51991, 6972 834112 (Σωκράτης Ξανθόπουλος) www.xenag.gr

Ξενώνας "Καμάρα Πιπίνα": 29729, 6974 601018

Ενοικ. δωμάτια "Λεύκιππος": 27730, 6932 207573

Camping Αβδήρων: 51212

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ ΑΒΔΗΡΩΝ

Από Θεσσαλονίκη: 238 χλμ. Από Ξάνθη: 23 χλμ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

♦ Δημήτρης Δανδαλίδης, "ΑΒΔΗΡΑ Ιστορία και Λαογραφία του σημερινού χωριού", έκδοση Κοινότητας Αβδήρων, Αβδηρα 1993.

♦ Θανάσης Μουσόπουλος, "ΑΒΔΗΡΑ Γη του κάλλους και του στοχασμού", έκδοση Κοινότητας Αβδήρων, Ξάνθη 1998.

♦ Ντ. Καλλιντζή, Δ. Τερζοπούλου, Ν. Ζήκος, Στ. Δαδάκη, Αρχαιολογικός Οδηγός "ΑΒΔΗΡΑ ΠΟΛΥΣΤΥΛΟΝ", έκδοση της Δημοτικής Επιχείρησης Ξάνθης, 1998.

♦ Πληροφοριακό υλικό από το Δήμο Αβδήρων.

Το οκταγωνικό βαπτιστήριο στη ΒΑ γωνία του επισκοπικού ναού αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μνημεία του Ποδύστουλου.

